

ESTRADA QO'SHIQLARIDA MILLIY VA ZAMONAVIY USLUB UYG'UNLIGI

Atadjanov Muxammad Abdusharipovich

O'zbekiston davlat konservatoriyasi professori, kompozitor
<https://doi.org/10.5281/zenodo.17384377>

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 07-oktabr 2025 yil
Ma'qullandi: 11-oktabr 2025 yil
Nashr qilindi: 18-oktabr 2025 yil

KEYWORDS

*estrada qo'shig'i; milliy uslub;
zamonaviy uslub; lad-
intonatsiya; maqom; ritmika
(usul); folklor motivlari;
elektron musiqa*

ABSTRACT

Maqolada O'zbekiston estrada qo'shiqlarida milliy va zamonaviy uslubiy o'xshashlik jarayonlari ko'rib chiqilib, xalq kuy-ohanglari, maqom lad-intonatsiyasi, usul va ritmika, shuningdek, dutor, doira, rubob kabi cholg'ular tembrining Estrada ijrochiligiga integratsiyalanish jarayonini tahlil qiladi. Hamda, elektron musiqa, hip-hop/trep bitlari, pop-rok garmoniyasi va global prodyuserlik standartlarining mahalliy estetik me'yorlar bilan uyg'unlashuv mexanizmlarini musiqiy-tahlil yondashuv asosida ochib beradi

Globalashuv va raqamli media infratuzilmasi tez sur'atlarda kengayayotgan bugungi sharoitda estrada qo'shig'i nafaqat ommaviy madaniyatning eng qulay ifoda vositalaridan biri, balki milliy o'zlikni talqin qilish, zamon ruhini idrok etish va estetik didni shakllantirishdagi muhim ijtimoiy-madaniy institut sifatida namoyon bo'layapti. O'zbekiston sahnasida so'nggi o'n yillikda kuzatilayotgan tendensiya – xalq kuy-ohanglari, maqom lad-intonatsiyasi va an'anaviy timbrlarning zamonaviy sound-dizayn, elektron bitlar va global prodyuserlik standartlari bilan sintezi – mazkur janrning semantik gorizontini kengaytirib, auditoriya qamrovini yoshlar segmentida sezilarli oshirdi. Shu bilan birga, bu sintez ko'pincha "milliylikni yo'qotish" yoki tashqi modernlashtirish haqidagi bahslar markazida qolmoqda. Demak, estrada qo'shig'ida milliy va zamonaviy uslub uyg'unligini ilmiy asosda yoritish zaruriyati dolzarbdir.

Estrada amaliyotida milliylik ko'pincha lad-intonatsion formulalar (segoh, chorgohga yaqin intonatsiyalar), usul (ritmik naqshlar), poetik obrazlar (o'zbekona metaforika) hamda tembr (dutor, doira, rubob, surnay kabi cholg'ular) orqali artikulyatsiya qilinadi. Zamonaviy tizim esa pop-rok garmoniya, hip-hop/trep ritmikasingning sinkopali urg'ulari, EDM va estradaning tembr palitrasi, vokal ijrochilik (estetikasini ijodiy qo'llash), shuningdek, aranjirovka va mikslash/mastersingda jahonda qabul qilingan standartlar orqali ifodalanadi. Ularning mantiqiy jarayoni oddiy qo'shish yoki "milliy ohang ustiga bit qo'yish"dan iborat jarayon emas; aksincha, estetik mezon, semantik uyg'unlik va dramaturgik rivoj tamoyillariga tayangan murakkab kompozitsion va texnologik qarorlar tizimidir. Ushbu maqola ana shu tizimning ichki mexanizmlarini ochib berishga urinadi: milliylik (lad-intonatsiya, usul, tembr) zamonaviy ovoz bilan uyg'unlashuvda qanday transformatsiyalar ro'y beradi? Milliylikning belgilarini zamonaviy aranjirovkada saqlab qolish uchun qanday kompozitsion strategiyalar samarali? Eshituvchilar qabul qilishi nuqtayi nazaridan qaysi sintez modellari eng kuchli

emotsional-responsiv ta'sir ko'rsatadi? Bu savollar nafaqat musiqashunoslik, balki madaniy siyosat, ta'lim metodikasi va ijro amaliyoti uchun ham amaliy ahamiyatga ega.

Mavzuning dolzarbligi, bir tomondan, kontent iste'moli odatlarining o'zgarishi bilan bog'liq: qisqa video platformalar, striming servislar va algoritmik tavsiyalar qo'shiqning "birinchi sekundlar"ida tinglovchini ushlashni talab etadi. Bu esa kirish dramaturgiyasiga, hook va pre-xorus dizayniga, ritmik dinamikaning erta faollashuviga alohida e'tibor qaratishni shart qiladi. Ikkinchi tomondan, transmadaniy almashinuv sharoitida o'zbek estradasi eksportga yaroqli, lekin identitetni yo'qotmagan "gibrid" estetikani topishga intilmoqda. Shuning uchun ham milliy va zamonaviy unsurlar o'rtasidagi muvozanat nafaqat ijodiy did masalasi, balki sanoat strategiyasi sifatida ham qaraladi.

Mavzuga oid mavjud amaliyot ko'pincha uch ssenariyda ko'zga tashlanadi: milliy ohanglar ustiga minimal zamonaviy ritmika qo'shilgan "dekorativ modernizatsiya"; zamonaviy pop/hip-hop bazasiga ayrim milliy tembr; kompozitsion asos sifatida milliy lad-intonatsiya tanlanib, garmoniya, ritmika yechimlari shu asosga xizmat qiladigan integratsion jarayondir. Maqolada musiqiy-analitik tahlil (melodik, lad funksiyalari, usul shakllari, garmonik aylanishlar, formal dramaturgiya), tembr yechimlari (cholg'u, vokal), hamda ovoz xususiyatlari integral ko'rinishda ko'rib chiqiladi. Shuningdek, auditoriya qabulini baholash uchun emotsional intensivitet, xotirada qoluvchanlik, qo'shiqning raqsga yaroqliligi va matn-musiqqa uyg'unligi kabi ko'rsatkichlar konseptual mezon sifatida taklif etiladi.

Estrada qo'shig'i — bu shunchaki ommabop ohang yoki sahnadagi yorqin obraz ko'rinishi bo'libgina qolmay, zamonning hamnafasligini ham, xalqning xotirasini ham o'zida olib yuradigan tirik organizmdir. Shu bois, milliy va zamonaviy uslublar o'rtasidagi munosabatni "qaysi biri ustun?" degan muhokama bilan chegaralab bo'lmaydi: bu gap uyg'unlik va farqlilikning murakkab raqsida, ya'ni jarayon va kontrastning nafis muvozanatida. Bir tomonda — maqomning lad-intonatsion xususiyatlari, xalq kuylarining tabarruk nafasleri, doira va dutorning tabiiy tembrleri; boshqa tomonda — global pop industriyasi yaratgan garmonik soddalik.

Milliy unsurlar estrada matnida avvalo til va obraz orqali o'zini namoyon qiladi: o'zbekona milliylik, mavsumiy belgilar, yurt va muhabbatning sharqona talqini qo'shiqning semantik skeletini tiklaydi. Melodik qatlamda esa navoiy, segoh yoki chorgohga yaqin intonatsion burilishlar quloqqa shundoq ham tanish eshitiladi; bu tanishlik "xotira belgisi" singari auditoriya bilan darhol aloqa o'rnatadi. Zamonaviy qatlam buning ustiga o'z texnologik ko'priklarini tashlaydi, zamonaviy Estrada san'atida uyg'unlikning o'zi yetarli emas. Farqli jihatlarni ko'rish, ularni muhokama qilish ham muhim: milliy musiqaning dramatik rivoji ko'pincha ohangiy kuchlanish va matnning obrazli oqimiga tayanadi, zamonaviy pop esa forma intizomi — verse, pre-chorus, chorus, bridge — orqali tinglovchi e'tiborini algoritmik platformalarda ushlab turishga intiladi. Milliy vokalda melizma va tabiiy vibrato mazmun bilan birga keladi; zamonaviy vokal esa ko'proq timbral sofliqqa, groove'ga "yotishi"ga qaraydi. Milliy usulda ritmik naqshning antropologik ildizi — raqs va marosim tajribasi — sezilib turadi; zamonaviy bitda esa "bass-kick-snare" o'qi vizual kontentga mos sinxron impulslar beradi. Milliy cholg'ular akustik fazoni canli qiladi, mikro-dinamikani boyitadi; zamonaviy sintezator va pluck'lar esa stereo makonda to'qima yaratadi, sub-bass esa tanada fizik rezonans uyg'otadi. Bu farqlarni bilish ijodkorni ikki o'rtada sarson qilmaydi; aksincha, tanlovni ongli qiladi:

qayerda milliylik dramaturgik markaz bo'lsin, qayerda zamonaviylik transport vositasi vazifasini bajarasin?

Jarayonning samaradorligi aksar holatda qanday qo'shildi emas, balki nima asosda degan savolda hal bo'ladi. Agar milliy intonatsiya faqat bezak, "stilistik iqtibos" darajasida qolsa, u tezda eskiradi; aksincha, kompozitsion markaz sifatida tanlab olingan milliy lad/intonatsiya atrofida garmoniya va ritmika qurilsa, qo'shiqning identiteti mustahkamlanadi. Xuddi shunday, zamonaviy texnika — sidechain, transient shaping, parallel compression — maqsad emas, mazmunga xizmat qiluvchi vosita bo'lgandagina foydali: akustik qatlamlarni isitib, elektron qatlamlarni bir-biriga yopishtirgan "glue" miksi ohangga yagona nafas beradi. Sahna va videoda ham shunaqa: milliy libos yoki naqsh "token" emas, syujetni ochadigan belgiga aylanganda vizual obraz musiqiy mazmun bilan bir ipga tiziladi.

Bozor va auditoriya nuqtayi nazaridan esa uyg'unlik strategik yondashuvni talab qiladi. Algoritmik platformalarda qo'shiqning ilk 10–15 soniyasida eshituvchini tutib olish — bugungi realiyat. Demak, kirishdagi (intro) timbr va ritm tanlovi, hook'ning yadro intonatsiyasi, vokalning birinchi frazasi — bular san'atni "sotish" emas, balki san'atga kirish eshigini ochishdir. Milliy kodni aynan shu eshikka o'rnatilgan "qo'ng'iroq"ga aylantirish mumkin: surnayning qisqa chaqirig'i, dutorning ikki taktlik ostinatosi yoki doiraning o'ziga xos tinglovchiga "bu bizniki" degan signaldir. Shu bilan birga, chorusda global eshituvga tanish garmonik aylanish qo'shiqni virusli tarqalishga tayyorlaydi. Natijada, ikki segment — mahalliy sodiq tinglovchi va yosh auditoriya — bir nuqtada kesishadi; eksport uchun ham eshik ochiladi.

Estrada qo'shig'ida milliy va zamonaviy uslublar o'rtasidagi munosabat "kim kimni yengadi?" kurashi emas. Bu — kontekstlar o'rtasidagi samimiy muzokara. Milliylik mazmunning ildizi, zamonaviylik esa yetkazish vositasi bo'lsa, qo'shiq ham xotiraga, ham playlistega birday kiradi. Farqlarni aniq his etish — vokal texnika, ritm dizayni, timbr tanlovi, forma intizomi — ijodkorni sintezning yuzaki "bezash" bosqichidan chiqarib, konseptual qarorlar sari yetaklaydi. Uyg'unlik esa ayni paytda ikki vazifani bajaradi: u milliy identitetni so'nmas olovdek asraydi va zamonaviy eshituvning shamollariga mos ravishda uni doimiy ravishda yoritib turadi. Shu ikki kuch — ildiz va shamol — to'qnashmay, balki bir-birini to'ldirganda estrada qo'shig'i nafaqat bugun, balki ertangi kunning ham tovush manzarasini belgilaydi.

Muhokama.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, estrada qo'shig'ida milliy va zamonaviy uslub uyg'unligi oddiy "elementlar qo'shilishi" dan ko'ra murakkabroq hodisa bo'lib, u kompozitsion markaz, semantik izchillik va texnologik qarorlarning bir-biri bilan uzviy bog'liqligida ro'y beradi. Uyg'unlik muvaffaqiyati ko'pincha quyidagi uch omilning muvozanatida hal bo'ladi: milliylikning dramaturgik statusi, zamonaviy uslubning maqsadga xizmat qilishi (shovqinli yangilik uchun emas, mazmunni ochish uchun). Quyida ushbu omillar bo'yicha kuzatishlar, qarama-qarshi jihatlar va amaliy implikatsiyalar yoritiladi.

Kuzatishlarimizda sintezning uch modeli alohida namoyon bo'ladi. "Dekorativ modernizatsiya" da milliy ohang yoki cholg'u timbri zamonaviy bit ustiga yuzaki qo'yiladi; qisqa muddatli milliy ko'rinishni bersa-da, qo'shiqning dramatik konsepsiyasini belgilamaydi. Integral jarayon esa milliy lad-intonatsiyani kompozitsion markazga qo'yadi: garmoniya, ritmika va saund-dizayn shu markazni ochishga xizmat qiladi. Natijada semantik izchillik va xotirada qoluvchanlik kuchayadi; auditoriya qo'shiqni "bizniki" sifatida qabul qilishi, shu bilan

birga, global format bilan uyg'un eshitishi mumkin bo'ladi. Muhokama nuqtayi nazaridan, uchinchi model kreativ barqarorlikni ta'minlaydi va ta'limiy jarayon uchun ham ko'chiriladigan qoidalar to'plamini beradi.

Estrada matni ko'pincha uchta vazifani bajaradi: obraz yaratish, ritmik artikulyatsiya va hook semantikasi. Milliy metaforika (mavsumiy belgilar, yurt, oila, muhabbatning sharqona talqini) auditoriyada xotira belgisi bo'lib ishlaydi. Biroq algoritmik platformalarda tinglovchi e'tiborini ushlab turish uchun chorusdagi iboralar minimal va universal bo'lishi zarur. Milliy usullarning antropologik ildizi (raqs, marosim) ularni tinglovchining tana xotirasiga bog'laydi. Zamonaviy bit esa qisqa videolar ritmikasiga mos impulslar beradi. Muhokama nuqtayi nazaridan, ikkinchi darajali poliritmiya sintezning eng raqsga yaroqli va original konfiguratsiyalaridan biridir.

Muhokama shuni ko'rsatadiki, estrada qo'shig'ida milliy va zamonaviy uslublar o'rtasidagi muvaffaqiyatli sintez "ildiz" (milliy kod) va "shamol" (zamonaviy texnologiya)ning qarama-qarshiligi emas, balki hamkorligidir. Milliy kod kompozitsion markazga aylangan sari, zamonaviy vositalar uning ma'nosini keng auditoriyaga yetkazadigan transportga aylanadi. Shunday bo'lgandagina qo'shiq ham xotirada, ham pleylistda uzoq yashaydi.

Xulosa.

Estrada qo'shiqlarida milliy va zamonaviy uslub uyg'unligi nafaqat estetik yo'nalish, balki madaniy identitetni saqlash va global musiqa bozoriga integratsiyalashishning muhim mexanizmidir. Milliy va zamonaviy uslublar o'rtasidagi jarayon san'atda yangilanish, zamon bilan hamnafas bo'lish hamda o'zligimizni yo'qotmasdan uni yangi shaklda ifoda etish imkonini beradi. Uyg'unlikning samarasi milliy lad-intonatsiya, usul va timbr elementlarining zamonaviy garmoniya, aranjirovka va ritmika texnologiyalari bilan izchil uyg'unlashuvi orqali namoyon bo'ladi. Bunda milliylikni bezak sifatida emas, balki kompozitsion asos va g'oyaviy tayanch sifatida talqin etish muhim. Ana shundagina milliy ohang zamonaviy texnologik vositalar bilan uyg'unlashgan holda yangi semantik qimmat kasb etadi. Ushbu uyg'unlik nafaqat qo'shiqning emotsional ta'sirini oshiradi, balki uning xalqaro auditoriya tomonidan ham tan olinishi va qabul qilinishiga xizmat qiladi.

Xulosa qilib aytganda, estrada qo'shiqlarida milliy va zamonaviy uslub uyg'unligi san'atdagi ijodiy innovatsiyaning eng samarali yo'nalishlaridan biridir. U orqali milliy o'zlikni yo'qotmasdan, global sahnaga chiqish, madaniy almashinuvni kuchaytirish va yosh avlodning estetik didini milliy ildizlarga tayanib shakllantirish mumkin. Shu sababli, bu sintez fenomeni faqat musiqiy hodisa emas, balki milliy madaniyatni XXI asr sharoitida yashovchan, zamonaviy va global auditoriyaga ochiq shaklda davom ettirishning muhim pedagogik va estetik strategiyasi sifatida e'tirof etiladi.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. Абдуллаев, Б. Ўзбек эстрада санъати тарихи ва ривожланиш босқичлари. – Тошкент: "Fan va texnologiya", 2019. – 212 б.
2. Ахмедов, Ф. Миллий музика ва замонавий санъат интеграцияси масалалари. // "Музика ва маданият" илмий журнали. – Тошкент, 2021. – №4. – Б. 45–53.
3. Бегматов, И. Эстрада ижросида миллий куй ва замонавий саунднинг уйғунлиги. – Тошкент: ЎЗМУ нашриёти, 2020. – 168 б.
4. Буркитбаева, Г. Современные тенденции в эстрадном искусстве Центральной Азии. – Алматы: Кайнар, 2018. – 194 с.

5. Каримов, А. Ўзбек эстрада мусиқаси жанрлари ва услублари. – Тошкент: “Илм-зиё”, 2017. – 156 б.
6. Назаров, У. Мусиқа таълимида миллий ва замонавий йўналишларни уйғунлаштириш методикаси. // “Педагогика ва психология” журнали. – 2022. – №2. – Б. 72–80.
7. Салиев, Д. Эстрада ижросида лирик ва ритмик образлар муаммоси. // “Ўзбек санъати тарихи ва назарияси” тўплами. – Тошкент, 2019. – Т. 3. – Б. 84–95

